

ÄRIÜHINGUTE TEENUSE PAKKUJATE VÄLISMAA SEOSEGA KLIENDID JA TEENUSED EESTIS

Jaanuar 2024

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	3
UURIMISPROBLEEM.....	7
ÄRIÜHINGUTE TEENUSE PAKKIJATE TEENUSED VÄLISMAA ISIKUTELE EESTI ETTEVÕTLUSES TEGUTSEMISEKS.....	9
GEOGRAAFILISED SEOSED.....	12

Lühikokkuvõte

Uuringu eesmärk ja meetodika

Uuringus analüüsiti kehtiva¹ tegevusloaga äriühingute teenuse pakkujate (ingl. k *company service providers*, edaspidi CSP) ja/või CSP-de juhatuse liikmete ning välismaa isiku seosega ettevõtteid,² kasutades **äriregistri andmeid seisuga 30.04.2023**. Kuna uuringusse kaasati nii kehtiva tegevusloaga CSP-d kui ka nende juhatuse liikmed, kasutatakse uuringus nende kohta koondterminit **CSP+**. Kokku tuvastati analüüsis 297 CSP-d ja 623 CSP juhatuse liiget, millel on kehtiv seos välismaa isikuga seotud ettevõttega.

Analüüsiti, kui palju on Eesti äriregistris ettevõtteid, mille seotud isikute hulgas on nii CSP+ kui välismaa isik; millises rollis on CSP+ isikud ja välismaalased nendes juriidilistes isikutes; millistest riikidest on pärit nende ettevõtetega seotud välismaalased. Tegu ei ole riskihinnanguga, sest kasutatud andmeallikad võimaldavad rahapesu ja terrorismi rahastamise ohtusid hinnata vaid piiratud määral. Küll aga aitavad uuringu tulemused parandada senist teadmist valdkonna haavatavusest ning toetavad kompleksse teema käsitlemist järgmises riiklikus riskihinnangus.

Analüüsis eristati välismaalaste puhul kolme gruppi, lähtudes seotusest Eestiga:

- **E-residendid** – gruppi kuuluvad välismaalased, kellel oli seisuga 01.05.2023 kehtiv digi-ID dokument. Digi-ID võimaldab kasutada Eesti digi-teenuseid, sh äriregistri teenuseid, kuid ei anna õiguslikku alust viibida Eestis³. Seega võib eeldada, et e-residendid asuvad valdavalt väljaspool Eestit.
- **IK välismaalased** – välismaalased, kellel oli Eesti isikukood 24.08.2023 seisuga (st kehtiva pikaajalise elaniku elamisloaga, alalise elamisõigusega, tähtajalise elamisloaga, tähtajalise elamisõigusega, sh määratlemata kodakondsusega isikud) ja kes ei ole e-residendid. IK välismaalastel on kolmest grupist kõige tugevam seos Eestiga tulenevalt kehtivast elamisloast või -õigusest.
- **ÄR välismaalased** – välismaalased, kellel oli äriregistri andmete põhjal tuvastatav välismaa seos (nt välismaa isikukood, sünnikuupäev). Neil ei pruugi olla Eesti isikukoodi ega elamisõigust või elamisluba. Selles välismaalaste grupis võivad olla ka juriidilised isikud.

CSP-de osutatavate teenuste riski on 2020. aasta Eesti siseriiklikus riskihinnangus (NRA) hinnatud oluliseks⁴. CSP+ isikud pakuvad välismaalastele Eesti ettevõtluses tegutsemiseks eri teenuseid, mis võivad kajastuda läbi äriregistri rollide:

- **kontaktisik** (kontaktisiku/aadressi teenuse osutamine) – NRA-s hinnatud keskmise riskiga teenuseks;
- **asutaja** (sh seotud riulifirmade müügiga) – NRA-s hinnatud kõrge riskiga teenuseks;
- **juhtorgani liige** (sh seotud juhtorgani liikmete varjamisega) – NRA-s hinnatud kõrge riskiga teenuseks;
- **tegelik kasusaaja** – NRA-s pole riskitaset hinnatud, kuid käesolevas uuringus on see määratletud kui kõrge riskiga teenus.

Lisaks on CSP+ isikud välismaalastega seotud ettevõtetes ka muudes (sh omandisuhet väljendavates) rollides, nt osanikud, aktsionärid, mida võidakse kasutada omandisuhte varjamiseks.

¹ Analüüsi kaasati CSP-d, millel oli seisuga 05.06.2023 Eestis kehtiv tegevusluba.

² Termin „ettevõtte“ hõlmab uuringus kõiki juriidilise isiku vorme.

³ <https://www.emta.ee/eraklient/e-residendile-mitteresidendile/e-residendile>

⁴ Professionaalid: äriühingute teenuse pakkujate sektori haavatavus. Eesti siseriiklik riskihinnang 2020. Rahandusministeerium, 2021, lk 3–4. [<https://www.fin.ee/media/1788/download>]

Peamised tulemused

1. **CSP+ isikute seos välismaa seosega ettevõtetega on arvestatav, u 30% CSP+ seosega ettevõtetel on seotud isikute hulgas vähemalt üks välismaa isik.** Äriregistri andmetel on CSP+ isikud seotud ligi 39 500 Eesti ettevõttega, mis moodustab u 11% kõigist Eesti juriidilistest isikutest. CSP+ seosega ettevõtetest on u 12 000 seotud välismaa isikutega, mis moodustab 13% kõikidest välismaalastega seotud juriidilistest isikutest ning 3,4% kõigist Eesti juriidilistest isikutest. Enim on CSP+ isikutel seoseid (73%) e-residentidega (u 8 700 juriidilist isikut), 35% ÄR välismaalastega (u 4 200 juriidilist isikut) ja 17% IK välismaalastega (u 2 000 juriidilist isikut)⁵.
2. **Enamik välismaalastega seotud ettevõtetest on vormilt osahingud (93%). Riikide alusel on seosed lihtsa struktuuriga – valdav osa (90%) ettevõtetest on seotud ühe välisriigiga.**
3. **CSP+ isikud on tugevalt orienteeritud välismaa klientuurile.** CSP+ isikud on välismaa isiku seosega ettevõtete kaudu seotud enam kui 160-ne riigiga. 63% CSP-dest ja 67% CSP juhatuse liikmetest on seotud vähemalt ühe välismaa isiku ettevõttega. Arvestades, et osa CSP-dest aktiivselt ei tegutse⁶, on see osakaal veelgi kõrgem. Samuti näitab CSP+ ja välismaa seosega ettevõtete esmaregistreerimiste arv orienteeritust välismaa klientuurile. Enamikul CSP+ isikutest on seoseid mitme välisriigi seosega ettevõttega. Selgeid CSP-de kliendiklastreid ei moodustu.
4. **CSP+ isikud omavad enim seoseid Ukraina ja Venemaa seosega ettevõtetega.**⁷ E-residentidega seotud riikide esikümme on suuresti kooskõlas e-residentide päritoluriigi jaotusega, esimeste seas on Saksamaa, Ukraina ja Venemaa. IK välismaalaste grupis domineerivad Venemaa ja määratlemata kodakondsusega isikud, kelle puhul on tõenäoline, et nad on Eestis pikalt elanud. Seega ei viita suur osakaal antud grupis kõrgemale riskile seoses välismaalastega, vaid on pigem mõjutatud Eesti kodakondsuspoliitikast. Teiste riikide osakaal on märksa tagasihoidlikum. ÄR välismaalastega seotud riikide esikümnes on lisaks Ukrainale ja Venemaale Eesti lähiriigid.
5. **CSP-de teenuspakkumise geograafilist riski vähendab rahapesu ja terrorismi riskiriikide vähene osakaal. Riskiriigiga on seotud 14%⁸ CSP+ isikutest,** neist pooltel on seos üksnes ühe riskiriigiga ja enamikul üksikute isikutega riskiriigis. CSP+ isikute ja kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega seotud ettevõtted on kõige rohkem seotud Iraani, Egiptuse ja Pakistaniga.
6. **CSP+ isikud osutavad välismaalastele kõiki äriühingute teenuseid, kuid osakaalult enim on nad kontaktisiku (60%) ja asutaja rollis (30%);** lisaks veel juhatuse liikme (12%), tegeliku kasusaaja (8%) ja osaniku rollis (6%). Seejuures on paljud CSP+ isikud n-ö multiteenuse pakkujad, kes lisaks äriühingute teenusele osutavad raamatupidamisteenust, nõustamist, finantsteenuseid jne. See võib tõsta välismaa isikutele pakutavate teenuste riskitaset.

⁵ Teatud ulatuses seosed kattuvad, st ühe juriidilise isikuga võib seotud olla nt e-resident ja ka ÄR või IK välismaalane/välismaalasi.

⁶ 2023 aasta suvel viis RAB CSP-de seas läbi kaugkontrolli, mille käigus küsitlusele saadud andmed viitasid, et arvestatav osa tegevusluba omavatest CSP-dest ei tegutse selles valdkonnas.

⁷ Venemaa ja Valgevene kodanike e-residentsuse esmataotlusi enam ei rahuldata (08.03.2022 otsuse alusel). Seetõttu väheneb n-ö orgaaniliselt nendest riikidest pärit e-residentide arv.

⁸ Türgi jäeti selles analüüsis välja.

Tabel 1. CSP+ ja välismaa isikute rollid CSP+ ja välismaa isiku seosega ettevõtetes.

CSP+ roll	E-residendi seosega ettevõtted (8700)	ÄR välismaalase seosega ettevõtted (4200)	IK välismaalase seosega ettevõtted (2000)
CSP+ isiku roll			
Kontaktisik	69%	24%	9%
Asutaja	8%	43%	52%
Juhatuse liige	3%	12%	33%
Menetlusdokumentide kättesaamiseks pädev isik	7%	12%	4%
Kasusaaja	2%	7%	26%
Osanik	2%	5%	18%
Välismaa isiku roll			
Juhatuse liige	86%	28%	68%
Osanik	86%	44%	52%
Asutaja	81%	11%	40%
Kasusaaja	79%	72%	64%

7. **Kõrge riskiga seonduvates rollides** (asutaja, juhtorgani liige, tegelike kasusaaja) **on CSP+ isikute osalemine ajas vähenenud. Kontaktisiku rollis on CSP+ isikute osakaal perioodil 2017–2022 märkimisväärselt kasvanud, mis tuleneb suuresti selle teenuse osutamisest e-residentidele.**
8. **E-residentidega seotud ettevõtetes on CSP+ isikud enamasti kontaktisiku rollis** (69%). Gruppide lõikes on e-residentide ettevõtetega valdavalt seotud CSP-d juriidiliste isikutena. Kontaktisiku teenuse kasutamine on ootuspärane tulenevalt äriregistri seaduse §-st 24 lg 2. Eeldatavalt ei oma e-residendid Eestis aadressi ja CSP+ isikud pakuvad neile kontaktisiku teenust. **E-residendid on ise enamasti juhatuse liikme ja osaniku rollis.** E-residentide seose suurem nähtavus äriregistri andmetes võrreldes teiste gruppidega on oodatav, kuna Digi-ID abil on lihtne Eestis ettevõtet asutada.
9. **ÄR välismaalase seosega ettevõtetes on CSP+ isikud enim asutaja rollis** (43%), lisaks ka kontaktisiku rollis (24%). Selles grupis on CSP ja CSP juhatuse liikme seoseid ligikaudu sama palju. Asutaja rolli domineerimine on ootuspärane gruppide võrdluses, kuna neil puuduvad e-residentidele ja IK välismaalastele kättesaadavad võimalused. **ÄR välismaalased ise on enamasti ettevõtetes kasusaajatena märgitud, samas on ohumärgiks, et võrreldes kõikide gruppidega on nad ise kõige vähem osaniku rollis.**
10. **IK välismaalase seosega ettevõtetes on CSP+ isikud kõige sagedamini asutaja rollis** (52%), mis võib olla nii seetõttu, et CSP-d on loonud valmis ettevõtted, mida on Eestis asuval välismaalasel lihtsam soetada. **IK välismaalased on võrreldes teiste gruppidega vähem nähtavad tegelike kasusaajatena ja osanikena.** Selles grupis on CSP+ isikud kõige sagedamini märgitud tegeliku kasusaajana (26%) võrreldes teiste gruppidega (alla 10%), **mis omakorda viitab võimalikule kõrgele riskile.** Antud grupp erineb teistest gruppidest ka selle poolest, et siin on CSP juhatuse liikme seoseid rohkem kui CSP enda seoseid. IK välismaalastega seotud ettevõtetes on CSP+ isikud kõige vähem kontaktisiku rollis, mis omakord tähendab, et antud isikud resideeruvad Eestis. See asjaolu **vähendab omakorda haavatavust**, kuna Eesti riigil on nende osas paremad võimalused ennetada, tõkestada ja avastada illegaalset tegevust.

2 PEAMIST JÄRELDUST

- Kõige kõrgema riskiga on IK välismaalaste grupp, sest nad on kolmest grupist kõige vähem nähtavad tegelike kasusaajatena ja osanikena.
- CSP+ isikutel on seoseid enamiku maailma riikide isikutega, kuid geograafilist riski vähendab see, et vaid väikesel osal CSP+ isikutest (14%) on seoseid riskiriigi isikute ettevõtetega.

Uurimisprobleem

2021. aastal valminud Rahapesu Andmebüroo (RAB) uuring „Äriühinguteenuse pakkujate rahapesuriskid Eestis“⁹ tõi välja, et e-teenuste abil lihtsaks, kiireks ja odavaks muutunud äriühingute ja mittetulundusühingute loomise ja võõrandamise võimalused koos äriühinguteenuse pakkujate madala hoolsustaseme ning kõrge riskiisuga mitteresidentidest klientide teenindamisel vähendavad Eesti juriidiliste isikute läbipaistvust ning suurendavad Eesti haavatavust riigisiseste ning rahvusvahelistele rahapesu ja terrorismi rahastamise ohtude suhtes.

Äriühingute teenuse pakkuja on Eestis füüsiline või juriidiline isik, kes oma majandus- või kutsetegevuses osutab kolmandale isikule vähemalt ühte järgmistest teenustest (RahaPTS § 8¹⁰):

- äriühingu või muu juriidilise isiku asutamine, sealhulgas osaluse võõrandamisega seotud toimingud – **ASUTAMISE TEENUS**;
- tegutsemine juhatajana või juhatuse liikmena äriühingus, osanikuna täisühingus või sellisel positsioonil muus juriidilises isikus, samuti teise isiku nimetatud ametikohale asumise korraldamine – **JUHATUSE LIKME TEENUS**;
- asukoha või tegevuskoha aadressi, sealhulgas aadressi kui kontaktandmete osa kasutamise või postisaadetiste vastuvõtmiseks aadressi kasutamise võimaldamine ja muude eelnimetatuga seonduvate teenuste pakkumine äriühingule või muule juriidilisele isikule, seltsingule või muule juriidilise isiku staatust mitteomavale isikute ühendusele – uuringus nimetatakse seda kui **KONTAKTISIKU TEENUS**;

Uuringus nimetatakse viimast teenust kontaktisiku teenuseks, sest kuni 2023. aastani sätestas äriseadustiku § 63¹ kontaktisiku kohustuse. Kuigi antud kohustust sellisel kujul enam ei ole, on paljudel välismaalastega seotud ettevõtetel jätkuvalt märgitud äriregistri andmetesse kontaktisik. Märke säilimine on selgitatav äriregistriseaduse § 24 lg-ga 2, mis sätestab, et kontaktisiku peab määrama, kui juriidilise isiku aadress on välisriigis. Seega on kontaktaadressi ja -isiku teenus omavahel tihedalt seotud, CSP+ isikud osutavad välismaalastele mõlemaid.

Lisaks eespool nimetatud kolmele teenusele vaadeldakse uuringus veel neljandat – **TEGELIKU KASUSAAJA** – rolli kui teenust, mida CSP-d välismaa isikutele pakuvad.

CSP-de poolt osutatavate teenuse riski on 2020. aasta Eesti siseriiklikus riskihinnangus (NRA) hinnatud oluliseks¹¹:

- asutamine ja riulifirmade müük mitteresidentidele – kõrge riskiga;
- juhatuse liikme teenus, mille käigus on võimalik varjata tegelikke kasusaajaid ja juhtorgani liikmeid – kõrge riskiga;
- aadressiteenus, mis on tihedalt seotud kontaktisikuteenusega, uuringus on käsitletud viimast¹² – keskmise riskiga.

Äriühingute teenuse osutamise kohustuslikuks eelduseks on Eesti tegevusluba (RahaPTS § 70 lg 1 p 2), mille annab RAB. Seisuga **30.04.2023 oli 297 ettevõttel kehtiv luba** äriühingute teenuse pakkumiseks.

Seni ei ole põhjalikult analüüsitud, milliseid äriühingute teenuseid pakuvad Eesti tegevusloaga CSP-d välisriigi isikutele Eesti äriühingutes tegutsemiseks. Analüüsi läbivate CSP-de valimit

⁹ Äriühinguteenuse pakkujate rahapesuriskid Eestis. Rahapesu Andmebüroo, 2021, lk 3. [<https://fiu.ee/media/952/download>].

¹⁰ Lisaks nimetatud kolmele teenusele on RahaPTS § 8-s äriühingute teenustest nimetatud ka **esindaja** teenus (*aktionäri esindajana tegutsemine või teise isiku aktsionäri esindajana tegutsemise korraldamine*), kuid seda uuringus ei analüüsitud, sest kõiki esindajana tegutsemisi äriregistrisse ei kanta, esindada on võimalik ka volikirja alusel.

¹¹ Professionaalid: äriühingute teenuse pakkujate sektori haavatavus. Eesti siseriiklik riskihinnang 2020. Rahandusministeerium, 2021, lk 3–4. [<https://www.fin.ee/media/1788/download>]

¹² St ettevõtte registreeritakse Eestis, kuid tegelik tegevus toimub mujal ning teenust kasutavad isikud on mitteresidentid.

laiendati ka CSP-dega seotud juhatuse liikmetega (623), kuna RAB-ile on teada, et teenuseid osutavad sageli ka CSP-de juhatuse liikmed. Analüüsis kasutatakse läbivalt CSP-dele ja nende juhatuse liikmetele koos viidates mõistet **CSP+**.

Uuringus on kasutatud äriregistri andmeid. Peamine uurimisküsimus oli: **milline on CSP-de välismaalastest klientide ja neile osutatavate teenuste profiil äriregistri andmetel?** Uuringus antakse ülevaade, kui palju on Eesti äriregistris ettevõtteid, mille seotud isikute hulgas on nii CSP+ isikud kui ka välismaa isikud; millises rollis on CSP+ isikud ja välismaa isikud nendes juriidilistes isikutes; millistest riikidest on pärit nende ettevõtete seotud välismaa isikud?

Uuringus lähtuti äriregistrisse kantud äriühingute puhul nendega seotud isikute rollidest¹³. Äriregistri andmetest võeti välja äriühingud, kus oli seotud isikute hulgas: 1) Eesti kehtiva¹⁴ tegevusloaga CSP või CSP juhatuse liige ning 2) vähemalt üks välismaa isik¹⁵. Uuringus on lühiduse huvides kasutatud läbivalt terminit „**ettevõtte**“, kuid silmas on peetud kõiki juriidilise isiku vorme ning selliseid juriidilisi isikuid, millel on seos nii välismaa isiku kui CSP-ga. Uuringus kasutati peamiselt **äriregistri andmeid seisuga 30.04.2023**.

Eesti CSP-de puhul tuleb arvestada, et paljud neist on n-ö **multiteenuse pakkujad**, kes lisaks äriühingute teenusele osutavad ka raamatupidamisteenust, juriidilist nõustamist, finantsteenuseid jne¹. Seega on oluline eristada kogukäibest äriühingute teenuste käibe osa. 2023. aasta esimeses pooles RAB-i poolt CSP-de seas läbiviidud kaugkontrolli andmed näitasid, et 274 CSP, kes esitasid andmeid kaugkontrollis, kogukäive oli 2022. aastal suurusjärgus 80 miljonit eurot, millest **äriühingute teenuste käive moodustas 25 miljonit eurot**. Seega tuleb uuringutulemusi tõlgendades silmas pidada, et CSP-d võivad lisaks eespool nimetatud äriühingute teenustele pakkuda välismaalastele ka raamatupidamise, nõustamise jm teenuseid. CSP-de teatamisaktiivsus on madal¹⁶, mis viitab, et riskidest ei saada aru või jäetakse teadlikult teavitamata. See tõstab sektori haavatavust, sh äriühingute teenuste pakkumisel välismaa seosega isikutele.

¹³ Seotud isikuks loeti isikuid järgmistes rollides: ajutine pankrotihaldur likvideerija ülesannetes; aktsionär; asutaja; asutaja (sissemakseta); audiitorettevõtja; esindama volitatud usaldusosanimine; filiaali juhataja; fondivalitseja; füüsilisest isikust ettevõtja; juhatuse liige; juhatuse liikmest likvideerija; kasusaaja; kontaktisik; liikmeskogudus; likvideerija; menetlusdokumentide kättesaamiseks pädev isik; mitterahalist sisse makset hinnanud audiitor; nõukogu esimees; nõukogu liige; osade registripidaja; osanimine; pankrotihaldur; pankrotitoimkonna liige; prokurist; revident; revisjonikomisjoni liige; tuletatud asutaja; täisosanimine; usaldusosanimine; ühistu liige; aktsiaraamatu pidaja; äriühingu seadusjärgne esindaja.

¹⁴ Seisuga 30.04.2023.

¹⁵ Välismaa seos defineeriti uuringus kasutades Politsei- ja Piirivalveameti poolt väljastatud e-residentsuse staatust, välismaa isikutele antud isikukoodi (nt elamisloa alusel Eestis viibijatele jne) ning äriregistri andmeid.

¹⁶ Sellele probleemile on RAB korduvalt oma aastaraamatutes ja sektori tagasisidearuannetes tähelepanu juhtinud. Vt nt Rahapesu Andmebüroo tagasiside konsultatsioonivaldkonnale ja avalik-õiguslikest ametikandjatest kohustatud isikutele 2022. aasta kohta. Rahapesu Andmebüroo, 2023. [<https://fiu.ee/media/595/download>]

Äriühingute teenuse pakkujate teenused välismaa isikutele Eesti ettevõtluses¹⁷ tegutsemiseks

Analüüsis jagati välismaa isikud kolme gruppi¹⁸, keda analüüsis läbivalt võrreldi:

1. kehtiva isikukoodiga välismaalased, kellele oli antud Eesti isikukood 24.08.2023 seisuga (st kehtiva pikaajalise elaniku elamisloaga, alalise elamisõigusega, tähtajalise elamisloaga, tähtajalise elamisõigusega, sh määratlemata kodakondsusega isikud) – analüüsis kasutatud nimetust „**IK välismaalased**“;
2. e-residendid, kes omasid 01.05.2023 seisuga kehtivat Eesti dokumenti – analüüsis kasutatud nimetust „**e-residendid**“;
3. Äriregistri andmetel välismaalased – analüüsis kasutatud nimetust „**ÄR välismaalased**“.

Kolm gruppi erinevad Eestiga seotuse tugevuse alusel. Kõige tugevamalt on Eestiga seotud IK välismaalaste grupp, kuna neil on kehtiv elamisluba või -õigus Eestis viibimiseks. E-residentidel pole Eestis elamisluba või elamisõigust, kuid e-residendi digi-ID võimaldab välismaalasel osaleda Eestis avalik-õiguslikus ja eraõiguslikus asjaajamises, olenemata tema füüsilisest viibimiskohast. ÄR välismaalased on eelduslikult Eestiga kõige vähem seotud, kuna neil ei pruugi olla õiguslikku alust Eestis viibimiseks.

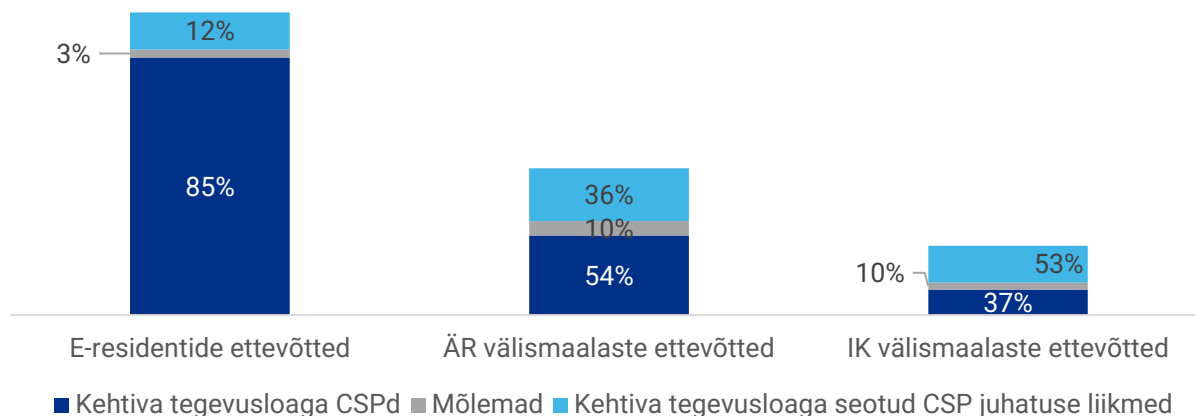
Analüüsi läbivad ettevõtted võivad olla seotud mitme grupi välismaa isikutega. Näiteks, kui ettevõtte seotud isikute hulgas on nii e-resident(e) kui ka IK välismaalasi, siis analüüsis on ettevõtte kajastatud mõlemas grupis.

1. **Äriregistri andmetel on CSP+ isikud seotud ligi 39 500 Eesti juriidilise isikuga, neist 97% on osäühingud.**
2. **Välisriigi isikute ning CSP+ isikute seosega ettevõtted moodustavad 13% kõigist välismaa isiku seosega ettevõtetest¹⁹, kokku tuvastati analüüsis selliseid unikaalseid ettevõtteid u 12 000:**
 - enam kui 9230 ettevõttel oli seos kehtiva tegevusloaga CSP-ga;
 - 3400 ettevõttel oli seos kehtiva tegevusloaga CSP juhatuse liikmega;
 - 630 ettevõttel oli seos nii kehtiva tegevusloaga CSP kui ka CSP juhatuse liikmega.
3. **Kõige rohkem on CSP+ isikud seotud e-residentide ettevõtetega.** E-residendi ja CSP+ seosega ettevõtteid tuvastati 8700, ÄR välismaalase ja CSP seosega ettevõtteid 4200 ning IK välismaalase ja CSP seosega ettevõtteid 2000. Paljudel juhtudel on ettevõttega seotud mitme erineva grupi välismaalased, nt e-residendid ja IK välismaalased.

¹⁷ Lühiduse huvides kasutatakse edaspidi terminit „ettevõtte“, kuid analüüsi on kaasatud kõik juriidiliste isikute vormid.

¹⁸ Iga isik määrati vaid ühte gruppi. Kui oli vaja rakendada hierarhiat, kasutati järgmist lähenemist: kui isikul on isikukood ja e-residentsus, siis määratleti isik gruppi „IK välismaalased“. Kui isik on e-resident, kuid tal on ka, näiteks äriregistrisse, märgitud välismaa seos, siis määratleti isik analüüsis e-residendina. Kuigi on võimalik, et isik võib korraga olla IK ja ÄR välismaalane, siis analüüs näitas, et selliseid isikuid oli väga vähe.

¹⁹ Välismaa isikute seoseid Eesti ettevõtetega on pikemalt analüüsitud RAB-i uuringus „Välismaalased Eesti ettevõtetes“, mis on avaldatud RAB-i veebilehel.

Joonis 1. Kolme välismaalaste grupiga seotud ettevõtete jaotus CSP+ seose järgi.

- Eesti CSP+ isikute ärimudeli osaks on äriühingute teenuste pakkumine välismaalastele:** 63% CSP-dest ja 67% nende juhatuse liikmetest on seotud vähemalt ühe ettevõttega, mille seotud isikute seas on välismaa isik.
- CSP+ isikud on äriühingute teenuste pakumisel selgelt keskendunud e-residentidele.** E-residentide ettevõtetega on enamasti seotud CSP ise (st juriidiline isik), mis erineb teistest gruppidest. IK välismaalase seosega ettevõtetes on seotud isikute hulgas CSP juhatuse liikmeid isegi rohkem kui CSP-sid (vt joonis 1).
- CSP+ isikud pakuvad välismaalastele kõiki äriühingute teenuseid. Enim on CSP+ isikud kontaktisiku rollis,** aga ka asutaja, juhatuse liikme, menetlusdokumentide kättesaamiseks pädeva isiku või kasusaaja rollis. Siinkohal on oluline meeles pidada, et juhatuse liikme ja tegeliku kasusaaja rollis saavad olla ainult füüsilised isikud (st CSP juhatuse liikmed), ülejäänud nimetatud rollides nii juriidilised isikud kui füüsilised isikud. Teistes rollides on CSP-d märksa vähem.

Tabel 2. CSP+ isikute rollid välismaalastega seotud ettevõtetes.

CSP+ isikute roll	E-residendi seosega ettevõtted	ÄR välismaalase seosega ettevõtted	IK välismaalase seosega ettevõtted
Kontaktisik	69%	24%	9%
Asutaja	8%	43%	52%
Juhatus liige	3%	12%	33%
Menetlusdokumentide kättesaamiseks pädev isik	7%	12%	4%
Kasusaaja	2%	7%	26%
Osanik	2%	5%	18%

- CSP-d on e-residentide ettevõtete puhul domineerivalt n-ö Eesti postkastid.** E-residentidega seotud juriidiliste isikute puhul on CSP+ isikud selgelt enim kontaktisiku rollis, selliseid juriidilisi isikuid on peaaegu 6000. Palju on ka neid e-residentidega seotud ettevõtteid, kus CSP+ isik on menetlusdokumentide kättesaamiseks pädev isik.
- Ka enam kui 1000 **ÄR välismaalastega seotud ettevõttes on CSP+ isikud valdavalt (24%) kontaktisikuks.** Seevastu IK välismaalaste grupis on selliseid ettevõtteid alla paarisaja (9%). See on ka mõistetav arvestades, et IK välismaalased elavad Eestis pikaajalise elamisloa või -õiguse alusel, nende seos Eestiga on tugevam kui ülejäänud kahe grupi välismaalastel, samas kui ÄR välismaalastel ei pruugi olla Eestis viibimise õigust.
- ÄR ja IK välismaalaste jaoks on CSP+ isikud olulised ettevõtete Eestis asutajatena.** Neis gruppides on CSP+ isikud kõige sagedamini olnud asutaja rollis (vastavalt 43% ja 52%). E-residentide ettevõtete puhul on CSP+ isikute roll asutajana märksa tagasihoidlikum (8%), mis on ka ootuspärane, sest Digi-ID abil on Eestis lihtne ettevõtet luua.

10. **Kolmandikul (33%) IK välismaalaste ettevõtetest on CSP juhatuse liige ettevõtte juhatuse liikmeks.** Juhatuse liikme teenust on 2020. aasta NRA-s hinnatud kõrge riskiga teenuseks. Teistes gruppides osutavad CSP+ isikud juhatuse liikme teenust tunduvalt vähem. Ebatavaliselt kõrge CSP juhatuse liikmete osakaal IK välismaalastega seotud ettevõtetes võib olla seletatav sellega, et tegemist on Eestiga kõige tugevamalt seotud välismaalaste grupiga ning CSP-de juhatuse liikmed võivad olla seotud nende ettevõtetega muudel äriistel põhjustel, mis ei ole CSP teenused.
11. **Enam kui veerandil (26%) IK välismaalaste ettevõtetest on CSP juhatuse liige märgitud kasusaajaks ja peaaegu viiendikul (18%) osanikuks.** Sedavõrd kõrge osakaal viitab vajadusele põhjalikumalt analüüsida, kas seos on tegelik või näiline. Teistes gruppides on ettevõtteid, kus CSP+ isikud on nendes rollides, alla 10%.
12. **ÄR välismaalase seosega ettevõttes on ohumärgiks madalam osaniku seose osakaal, mis võib viidata, et püütakse varjuda CSP-de taha.** E-residendid on enamikes ettevõtetes osaniku ja juhatuse liikmena. IK välismaalased on enamikes ettevõtetes juhatuse liikme kui kasusaaja rollis.

Tabel 3. Välismaa isikute rollid CSP+ ja välismaa isiku seosega ettevõtetes.

Välismaalase roll	E-residendi seosega ettevõtted	ÄR välismaalase seosega ettevõtted	IK välismaalase seosega ettevõtted
Juhatuse liige	86%	28%	68%
Osanik	86%	44%	52%
Asutaja	81%	11%	40%
Kasusaaja	79%	72%	64%

13. **Kokkuvõttes võib CSP+ isikutega seotud ettevõtete välismaa seoste läbipaistvust hinnata heaks.** Kõigis kolmes grupis on suure osa ettevõtete puhul välismaa seosega isik kas tegeliku kasusaaja, osaniku, juhatuse liikme või asutaja rollis. E-residentide puhul on risk, et nendega seotud ettevõtetes püütakse varjuda CSP+ isikute taha, kõige väiksem ning ÄR välismaalaste grupis kõige kõrgem.

Geograafilised seosed

14. **Välismaa seosega ettevõtete seosed riikidega on lihtsad.** Kõigis kolmes grupis on enamik ettevõtetest (90%) seotud ühe välisriigiga.

Tabel 4. Välismaa ja CSP+ seosega ettevõtete jagunemine selle alusel, mitme riigi välismaa isikuid on ettevõtte seotud isikute hulgas.

Mitme välisriigi seos	E-residentidega seotud ettevõtted	IK välismaalastega seotud ettevõtted	ÄR isikutega seotud ettevõtted
1	96%	92%	88%
2	4%	8%	9%
3	0%	0%	2%
Rohkem kui 3	0%	0%	1%

15. **CSP+ isikute klientuur katab peaaegu tervet maakera.** CSP-del on seoseid enam kui 160-ne riigi välismaalaste ettevõtetega.
16. **Suure osa CSP-de klientuur on riikide vaatest mitmekesine ja selgeid CSP-de klastreid riikide põhjal ei eristu.** Enamikul CSP-dest on seoseid enam kui ühe välisriigiga. Vaid 28% CSP+ isikutest on seos üksnes ühe, 16%-l vähemalt 10-ne välisriigi isikutega seotud ettevõtetega. On ka üksikuid CSP-sid, millel on seoseid enam kui 100 eri riigi välismaa isikute ettevõtetega.
17. **Kolmes grupis on jagunemine seotud isikute riigi alusel selgelt erinev.** Ühiste märksõnadena eristuvad **Venemaa** ja **Ukraina**. IK välismaalaste grupis domineerivad Venemaa ja määratlemata kodakondsusega isikud, teiste riikide osakaal on märksa tagasihoidlikum. Selline pilt ei ole üllatav arvestades, et Eestis on arvestatav venelaste kogukond, kellel on pikaajaline elamisloob, ja kes tegelevad siin ka ettevõtlusega.
18. **E-residentidega seotud riikide esikümme on suuresti kooskõlas e-residentide päritoluriigi jaotusega.** Esimeste seas on Saksamaa, Ukraina ja Venemaa, nende riikide kodanikele oli ka uuringu koostamise seisuga väljastatud kõige enam kehtivaid e-residentsusi. Riikide esikümnes ei ole Soomet, kuigi e-residentide arvult on Soome viiendal kohal Ukraina, Saksamaa, Venemaa ja Hispaania järel.
19. **ÄR välismaalastega seotud riikide esikümnes on lisaks Ukrainale ja Venemaale Eesti lähiriigid.** Esikümne lõpetavad suured EL-i riigid: Saksamaa, Itaalia ja Prantsusmaa.

Tabel 5. CSP+ ja välismaa isiku seosega ettevõtete esikümme välismaa seose riigi alusel.

E-residentidega seotud ettevõtted	ÄR välismaalased	IK välismaalastega seotud ettevõtted
Saksamaa	Ukraina	Venemaa
Ukraina	Venemaa	Määratlemata kodakondsus
Venemaa	Soome	Soome
Hispaania	Läti	Ukraina
Türgi	Poola	Rumeenia
Prantsusmaa	Rootsi	Läti
Itaalia	Leedu	Rootsi
Suurbritannia	Saksamaa	Itaalia
Poola	Itaalia	Suurbritannia
Läti	Prantsusmaa	Poola

20. Üksnes vähestel uuringusse kaastatud ettevõtetel on seos riskiriigi isikuga²⁰. Riskiriigiga on seotud 14%²¹ CSP+ isikutest, neist pooltel on seos üksnes ühe riskiriigiga ja enamikul üksikute ettevõtetega riskiriigis. Türgile järgnevad Iraan ja Egiptus, kuid nende riikide isikutega on seotud alla 75 ettevõtte. RAB-i analüüs²² näitab, et välismaa seosega ettevõtete seas on Iraani seosega ettevõtete arv märkimisväärne – üle 470. Nende ettevõtete täpsem riskide väljaselgitamine vajab eraldi analüüsi.

Tabel 6. CSP ja välisriigi seosega ettevõtete arv, millel on seotud isikute hulgas riskiriigi isikuid.

Riik	Millises nimekirjas riik on?	15-29 ettevõtet		Vähem kui 5 ettevõtet	
50-75 ettevõtet					
Iraan	TF, FATF	Nigeeria	TF, FATF	Jeemen	TF, FATF
Egiptus	TF	Alžeeria	TF	Palestiina okupeeritud ala	TF
Horvaatia	FATF	AÜE	TF, FATF	Costa Rica	EU
Pakistan	TF	Süüria	TF, FATF	Kaimanisaared	FATF
30-49 ettevõtet		Filipiinid	FATF	Haiti	FATF
LAV	FATF	Briti Neitsisaared	EU	Trinidad ja Tobago	EU
Tuneesia	TF	Usbekistan	TF	Kongo DV	TF, FATF
Panama	FATF, EU	Albaania	FATF	Iraak	TF
Liibanon	TF	Vietnam	FATF	Gibraltar	FATF
Maroko	TF	Kamerun	FATF	Senegal	FATF
		Jordaania	TF, FATF	Burkina Faso	TF, FATF
		5-14 ettevõtet		Afganistan	TF
		Liibüa	TF	Palestiina	TF
		Saudi Araabia	TF	Uganda	FATF
		Marshalli Saared	EU	Barbados	FATF
		Sudaan	TF	Jamaica	FATF

21. Kokkuvõtteks, kuigi CSP+ isikud on seotud väga paljude eri riikide ettevõtetega, on vaid vähestel seoseid riskiriigi isikutega ja ka enamikul neist juhtudest vaid üksikute selliste ettevõtetega.

²⁰ Kasutati kolme riskiriigi nimekirja:

- 1) RAB-i kõrgema terrorismi riskiga riikide nimekirja* - „TF“ nimekirja
- 2) FATF-i „Black“ ja „Grey list“ – FATFi nimekirja
- 3) „EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes“ – EU nimekirja.

RAB-i riskiriikide nimekirjas on loetletud ka Vene Föderatsiooni Põhja-Kaukaasia föderaalringkond. Kuna andmetes pole võimalik seda Venemaa piirkonda eristada, on Venemaa riskiriikide analüüsis välja jäetud.

²¹ Türgi jäeti selles analüüsis välja, Türgi seosega ettevõtteid tuvastati analüüsis enam kui 500.

²² RAB-i uuring „Välismaalased Eesti ettevõtetes“, mis on avaldatud RAB-i veebilehel.